

Datatilsynet
v/ avdelingsdirektør Knut-Brede Kaspersen
Postboks 8177 Dep
0034 OSLO

Deres ref: 2004/1636-30/FBB
Saksbehandler: INM
Vår ref: 05/5279
Arkivkode:
Dato: 02.12.2005

Datatilsynet	
04/1636-40	
05 DES. 2005	
AN.	325
Saksb. FBB	Avskr. TE

Vurdering av regler om taushetsplikt og tilsynsansvar for samarbeidende personell og annet personell som får tilgang til helseopplysninger – foreløpig uttalelse

Sosial- og helsedirektoratet viser til brev av 18. oktober 2005 og oversendelse av Deres brev av april 2005 med referanse 2004/1636-19 FBB.

Det bes om en fortolkning av hvordan man skal forstå taushetspliktbestemmelsene til samarbeidende personell og annet personell som får tilgang til helseopplysninger i helseinstitusjon som yter helsehjelp. Det bes også om en redegjørelse for hvem som fører tilsyn med slikt personell. Det er bedt om en uttalelse med bakgrunn i mulig brudd på taushetspliktsbestemmelser i helselovgivningen i forhold til påtaleenhetens behandling av sak mot Helgeland sykehus HF. Vi omtaler derfor to forhold. For det første uttaler vi oss om avdelingslederens ansvar. Deretter omtaler vi også ansvaret til Helgeland sykehus HF.

Det vises til at Sosial- og helsedirektoratet har fått delegert myndighet fra Helse- og omsorgsdepartementet til å fortolke helselovgivningen.

Avdelingslederens ansvar:

Datatilsynet har opplyst at en avdelingsleder for felleskontortjenesten/skrivestue på et sykehus har gått inn i journalssystemet og lest pasientjournaler også for ansatte uten at det har foreligget tjenestelig behov. Spørsmålet blir om en avdelingsleder på f. eks en skrivestue omfattes av helsepersonellovens bestemmelser om taushetsplikt.

Helsepersonelloven (hlspl.) gjelder helsepersonell og virksomheter som yter helsehjelp i riket jf. hlspl § 2. Hvem som er helsepersonell er definert i hlspl. § 3. En forutsetning for at avdelingslederen omfattes av taushetspliktsbestemmelsene i helsepersonelloven er at han er å anse som helsepersonell etter denne bestemmelsen. Med helsepersonell menes for det første personell med autorisasjon etter hlspl. § 48 eller lisens etter § 49. For det andre gjelder dette personell i helsetjeneste eller apotek som utfører handlinger som er definert som helsehjelp, jf. helsepersonelloven § 3 første ledd nr. 2 jf. tredje ledd. Helsepersonell er også definert som elever og studenter som yter helsehjelp.

Definisjonen av helsepersonell er utvidet i forhold til tidligere rett." Utvidelsen er begrunnet i behovet for at enkeltpersoner som arbeider innen helsetjenesten, men som ikke tilhører en yrkesgruppe som er autorisert, skal omfattes av loven, herunder pliktene til forsvarlighet og taushet. Ved å være omfattet av helsepersonelloven vil også tilsynsmyndigheten kunne føre tilsyn med den som ikke er autorisert

Sosial- og helsedirektoratet
Avdeling for beredskap og akuttmedisin

helsepersonell" jf. Rundskriv I-20/2001 Lov om helsepersonell. Dette gjelder personell som yter helsehjelp. I merknad til bestemmelsen er det gitt eksempler på annet personell som omfattes etter hlspl. § 3 første ledd pkt 2, f. eks "ufaglært personell eller andre enkeltpersoner som med spesiell kompetanse eller etter opplæring tildeles ansvar for pasienter eller pasientopplysninger". Hvorvidt personen faller inn under funksjonsbeskrivelsen må vurderes konkret. Dette må vurderes etter stillings karakter. Direktoratet forstår at det har vært lovgivers intensjon at tilsynsmyndighetene også skal ha tilsyn med personer som i kraft av sine oppgaver bistår ved å håndtere pasientopplysninger, selv om vedkommende ikke er helsepersonell med autorisasjon. Det er ikke nødvendig at man har direkte kontakt med pasientene for at vedkommende ansvarsområde og oppgaver skal omfattes av definisjonen "helsepersonell" i hlspl. § 3 første ledd nr. 2.

I den aktuelle saken forutsetter direktoratet at avdelingsleder kommer i kontakt med journalopplysninger i sitt arbeid med veiledning og oppfølging av de ansatte i avdelingen. Avdelingen er tildelt et ansvar i forhold til pasientopplysningene knyttet til skrive teknisk bistand. Det vises til Datatilsynets brev av april 2005, saksnr. 2004/1636-19 FBB s. 4. Der vises til notat fra Helgelanssykehuset HF av 1.2.2005 der det gis uttrykk for at avdelingsleders tilgang også var nødvendig for skriving av journal og notater i perioder med stor belastning.

Vi mener at en avdelingsleder opptrer som medhjelper i arbeidet med å skrive journal i de tilfeller han tilrettelegger arbeidet for de ansatte. I de tilfellene vil det være behov for å få en begrenset tilgang til helseopplysninger, jf. hlspl § 5. Avdelingsledere deltar i å yte helsehjelp når han opptrer som medhjelper for de som har journalføringsplikt, jf. hlspl. § 3 tredje ledd. Han er derfor å anse som helsepersonell.

Med mindre pasienten har motsatt seg det kan taushetsbelagte opplysninger gis til samarbeidende personell, jf. helsepersonelloven(hlspl) § 25 første ledd. Eksempel på dette vil være medhjelper til helsepersonell jf. hlspl § 5. Hlspl. § 25 tredje ledd viser til at medhjelperen her vil ha samme taushetsplikt som helsepersonellet. Dette vil også gjelde personell som bistår med elektronisk bearbeiding av opplysningene, jf. hlspl. § 25 andre ledd.

I den aktuelle saken har avdelingens ansatte i en skrivestue samme taushetsplikt som helsepersonell, fordi de opptrer som medhjelpere jf. helsepersonellovens § 25 første og tredje ledd jf. hlspl. § 5. Vi har lagt til grunn at de ansatte i avdelingen skriver ut tekst som skal legges i pasientjournal på vegne av helsepersonell som har journalføringsplikt. Hensynet til taushetsplikten etter helsepersonelloven forutsetter at det gjøres en konkret vurdering av om en avdelingsleder har behov for tilgang til pasientjournalssystemet. Det vises til Datatilsynets brev av april 2005 saknr 2004/1636 – 19 FBB s. 3 der det står at sykehuset har vurdert og gitt tilgang ut fra de arbeidsoppgaver som vedkommende avdelingsleder har. Videre står det: " Utover å delta i det daglige arbeid etter behov og tid, indikerer ikke stillingsbeskrivelsen at en slik vid tilgang til pasientjournaler er nødvendig". Det fremgår videre at avdelingsleder ikke deltok i skriving av journaldokumenter. På den andre side står det: " Ved avvik vil det undertiden ofte være nødvendig med innsyn i dokumenter. "Som nevnt ovenfor er det gitt uttrykk for at avdelingsleders tilgang var nødvendig for skriving av journal og notater i perioder med stor belastning. Har de ansatte ved en skrivestue behov for begrenset lesetilgang i tillegg til skrive tilgang i pasientjournalen, kan det være

nødvendig at også avdelingslederen har denne tilgangen ut fra de arbeidsoppgaver han hadde. Vår vurdering er at avdelingslederen ved skrivestuen var å anse som samarbeidende personell og at han i ovennevnte tilfeller opptrådte som medhjelper som har taushetsplikt etter hlspl. § 25 første og tredje ledd jf. hlspl. § 21.

Straffebudet i hlspl. § 67 kan være overtrådt når det foreligger brudd på taushetsplikten etter hlspl. § 25, jf. § 21. Bestemmelsens § 67 innfører en generell straffehjemmel som også retter seg mot andre enn helsepersonell. Helsepersonell har ikke adgang til å gjøre internt oppslag i pasientjournalen med mindre vedkommende er aktiv som samarbeidende personell i behandlingene av den aktuelle pasient. Bestemmelsen retter seg derfor i utgangspunktet mot enhver som omfattes av helsepersonellovens regler. Faktum er beskrevet slik at en avdelingsleder har lest ansattes pasientjournaler uten at dette har vært nødvendig i forbindelse med å bistå ansatte i deres arbeid med å skrive ut tekst som skal legges i journal. Vår vurdering er at en slik handling vil være et brudd på taushetsplikten jf. hlspl. § 25 jf. § 21. I helsepersonells lovpålagte plikt til å bevare taushet etter hlspl. § 21, sammenholdt med § 25, må det også innfortolkes et forbud mot at personellet gjør seg kjent med taushetsbelagte opplysninger dersom det ikke foreligger tjenestelig behov for å gjøre seg kjent med opplysningene.

Tilsynsloven § 3 viser til at helsetilsynet skal ha tilsyn med helsepersonell og helsevesen. Hvem som er helsepersonell er definert i helsepersonelloven § 3. Vår vurdering er at avdelingslederen ved skrivestuen også vil være å anse som helsepersonell etter lovens § 3. Det vises til drøftelsen ovenfor.

Virksomhetens ansvar:

Helsepersonell har et personlig ansvar å bevare taushet om de opplysninger som blant annet er nedtegnet i journal. Det personlige ansvar for å hindre spredning av taushetsbelagte opplysninger må ses i sammenheng med virksomhetens ansvar for informasjonssikkerhet og journal. Det vises til bestemmelser i spesialisthelsetjenesteloven § 3-2 og helseregisterloven §§ 16 og 13.

Helseinstitusjonene har ansvar for at journal- og informasjonssystemene er forsvarlige, spesialisthelsetjenesteloven (sphlsl.) § 3-2. Brudd på bestemmelsens § 3-2 er ikke straffesanksjonert. Helsetilsynet kan imidlertid føre tilsyn med helseinstitusjoner og har adgang til å gi pålegg når journal- og informasjonssystemene er uforsvarlige, jf. tilsynsloven §§ 3 og 5.

Helseregisterlovens (hlsregl.) § 16 regulerer databehandlingsansvarlig og databehandlers ansvar for å sørge for tilfredsstillende informasjonssikkerhet i forhold til blant annet elektronisk pasientjournal. Databehandleransvarlig vil være helseforetaket. Manglende oppfyllelse av dette ansvaret er straffesanksjonert etter hlsregl. § 34. I Datatilsynets brev til politiet i Helgeland i april 2005 saksnr 2004/1636-19 FBB, følger at Helgelandssykehuset HF ikke har dokumentert overordnede retningslinjer eller modeller for ulik autorisering av de ansatte til den elektroniske pasientjournal ved sykehuset. På side 3 fremgår det at tidligere avdelingsleder hadde brukertilgang til alle somatiske pasientjournalnotater.

Det enkelte virksomhet er forpliktet til å sørge for at det ikke gjøres direkte oppslag i pasientjournal i større utstrekning en hva taushetsplikten tillater. Det er ikke tilstrekkelig å basere seg på etterfølgende kontroll av om de direkte oppslag som har

skjedd har vært rettmessige. Virksomheten har med dette en plikt til hindre urettmessig oppslag i taushetsbelagte helseopplysninger. Hlsregl. § 31 gir både Datatilsynet og helsetilsynet et ansvar når det gjelder tilsyn, råd og veiledning i forhold til elektronisk behandling av helseopplysninger. Dette vil først og fremst omfatte behandling av helseopplysninger i elektroniske pasientjournaler og andre behandlingsrettede helseregistre, jf. hlsregl. § 6. Det kan gis pålegg etter hlsregl. § 32.

Departementet har bedt om at saken fremlegges dem da Helsetilsynet i brev av 25. april 2005 har avgitt en uttalelse som avviker fra direktoratets vurdering her. Det vises til Helsetilsynets vurdering av at avdelingsleder ved felleskontortjenesten i aktuelle sak ikke er å anse som helsepersonell etter helsepersonelloven.

Med vennlig hilsen

for
Morten Randmæl e.f.
avdelingsdirektør

Ingunn Myklebust
seniorrådgiver

Vedlegg:

Vårt brev av 13.5.2005 med saksnr. 03/608

Kopi:

Statsadvokaten i Nordland

Statens helsetilsyn

Helse- og omsorgsdepartementet